

רבי אחא אזל לכפר טרשא אתא לגבי אושפיזיה, לחישו עליהו
 כל בני מתא, אמרו גברא רבא אתא הכא גזיל לגביה, אתו
 לגביה, אמרו ליה לא חס על אוברנא, אמר להו מהו. אמרו ליה
 דאית שבעה יומין דשאר י מותנא במאתא וכל יומא אתתקף ולא
 אתבטל.

אמר להו גזיל לבי כנשתא ונתבע רחמי מן קדם קדשא בריך הוא.
 עד דהוו אזלי, אתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו, ופלוני ופלוני
 נטו למות. אמר להו רבי אחא לית עתא לקיימא הכי דשעתא
 דחיקא.

אבל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאנון דזכאין יתיר. עשרה
 עשרה לארבעה חולקין ואנא עמכון, עשרה לזווייתא
 דמאתא, ועשרה לזווייתא דמאתא, וכן לארבע זווייתא דמאתא.
 ואמרו ברעות נפשכון עניינא דקטרת בוסמין. דקודשא בריך הוא
 יחב למשה ועניינא דקרנא עמיה.

עברו כן תלת זמנין ואעברו בכל מאתא לארבע זווייתא והו
 אמרין כן, לבתר אמר להו גזיל לאנון דאשויטו למימת

לשון הקודש

להם רבי אחא, אין עת לעמד כה, שהשעה דחוקה.

אבל תפרישו מכם ארבעים בני אדם
 מאלו היותר זכאים. עשרה עשרה
 לארבעה חלקים, ואני עמכם, עשרה
 לקצה העיר ועשרה לקצה העיר, וכן
 לארבע קצוות העיר, ואמרו בנפש
 חפצה ענין של קטרת הסמים שהקדוש
 ברוך הוא נתן למשה, וענין של
 הקרבנות אתו.

עשו כה שלש פעמים ועברו בכל העיר

רבי אחא הלך לכפר טרשא, בא אצל
 המארח שלו. לחשו עליו כל בני העיר.
 אמרו, אדם גדול בא לכאן, גלך אליו.
 באו אצלו. אמרו לו, לא הושש על
 אבדתינו? אמר להם, מהו? אמרו לו
 שיש שבעה ימים שיש מות בעיר, וכל
 יום מתחזק ולא מתבטל.

אמר להם, גלך לבית הנכנסת ונבקש
 רחמים מלפני הקדוש ברוך הוא. עד
 שהיו חולכים, באו ואמרו, פלוני ופלוני
 מתו, ופלוני ופלוני נוסים למות. אמר

אפרישו מנייכו לבתיחון, ואמרו כדין, וכד תסיימו אמרון אלין פסוקינא (במדבר טז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו' (דף קא ע"ב) ויקח אהרן וגו' ויעמד בין המתים וגו'. וכן עבדו ואתבטל מנייהו.

שָׁמְעוּ ההוא קלא דאמר סתרא סתרא קמיינתא אוחילו לעילא דהא דינא דשמיא לא אשרי הכא דהא ידעי לבטלא ליה. חלש לביה דרבי אחא, אדמוך, שמע דאמרי ליה, פד עבדת דא עביד דא, זיל ואימא לון דיחזרון בתשובה דתייבין אנון קמאי. קם ואחזר להו בתשובה שלימתא, וקבילו עלייהו דלא יתבטלון מאורייתא לעלם, ואחליפו שמא דקריתא וקארון לה מאתא מחסיא.

אָמַר רבי יהודה לא די להם לצדיקים שמבטלין את הגזרה אלא לאחר בן שמברכין להם, תדע לך שכן הוא, דכיון שהנשמה אומרת לגוף מהרי שלש סאים וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין, מה כתיב ויאמר שוב אשוב אליך פעת חיה הרי ברכה. כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו, מה עושים,

לשון הקודש

— תעשה את זה. לך אמר להם שיחזרו בתשובה, שרשעים הם לפני קם והחזירם בתשובה שלמה, וקבלו עליהם שלא יתבטלו מהתורה לעולם, והחליפו את שם העיר, וקראו לא מתא מחסיא. **אָמַר** רבי יהודה, לא די להם לצדיקים שמבטלים את הגזרה, אלא לאחר בן שמברכים להם, תדע לך שכן הוא. דכיון שהנשמה אומרת לגוף מהרי שלש סאים וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין — מה פתוב? ויאמר שוב אשוב אליך פעת חיה. הרי ברכה.

כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח

לארבע קצוות והיו אומרים בן. לבסוף אמר להם, גלך לאלו שנוטים למות, ותפרישו מכם לבתיהם ותאמרו בך, וכאשר תסיימו, תאמרו אלו הפסוקים, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו', ויקח אהרן וגו', ויעמד בין המתים וגו'. וכן עשו והתבטל מהם

(המורה)

שָׁמְעוּ אותו קול שאומר: סודי הסודות, הראשונים הנחילוה לנצח, שהרי דין השמים לא שורה כאן, שהרי יודעים לבטלו. חלש לבו של רבי אחא וישן. שמע שאומרים לו: כמו שעשית את זה

הולכים אצל הרשעים לעין בדינם ולעשות בהם משפט הָדָא הוא דכתיב ויקומו משם האנשים וישקיפו על פני סדום למקום הרשעים לעשות בהם משפט. הָדָא הוא דאמר רבי יהודה כף דרפו של צדיק פיון שרואה שמעיניו בדינו אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) חלבו ודמו לפני צורו עד שמסתלקין בעלי הדין ממנו. **דכיון שאמר וישא עיניו** (דף קב ע"א) **וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מה פתיב בנשמה, וימהר אברהם האהלה אל שרה.** בחפזון ובמהירות בלא שום העכבה, מיד ממהרת הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו עד שמסתלקין ממנו בעלי הדין.

רבי אליעזר אומר מהו דאמר ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח בנשים. אלא פיון שהנשמה עומדת במעלתה והגוף נשאר בארץ מכמה שנים, באים בימים, שנים וימים הרבה. וחדל לצאת ולבא ולעבר ארח בשאר כל אדם, אתבשר להחיות הגוף.

מהו אומר אחרי בלותי היתה לי עדנה, אחרי בלותי בעפר מהיום

לשון הקודש

שרה. בחפזון ובמהירות בלא שום העכבה. מיד ממהרת הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו, עד שמסתלקים ממנו בעלי הדין.

רבי אליעזר אומר, מהו שאמר ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח בנשים? אלא, פיון שהנשמה עומדת במעלתה, והגוף נשאר בארץ מכמה שנים, באים בימים שנים וימים הרבה וחדל לצאת ולבא ולעבר ארח בשאר כל אדם. נתבשר להחיות הגוף. **מהו אומר אחרי בלותי היתה לי עדנה?**

עצה לנפשו – מה עושים? הולכים אצל הרשעים לעין בדינם ולעשות בהם משפט. זהו שכתוב ויקמו משם האנשים וישקיפו על פני סדום, למקום הרשעים, לעשות בהם משפט. זה הוא שאמר רבי יהודה, כף דרפו של צדיק: פיון שרואה שמעינים בדינו, אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) חלבו ודמו לפני צורו, עד שמסתלקים בעלי הדין ממנו.

שפיון שאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו – מה פתיב בנשמה? וימהר אברהם האהלה אל

כּמָה שָׁנִים הָיְתָה לִי עֲדָנָה וְחֲדוּשׁ, וְאֲדוּנִי זָקֵן שֶׁהָיוּם כּמָה שָׁנִים שִׁנְעָאת מִמֶּנִּי וְלֹא הִפְקִידֵנִי. וְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר הַיִּפְלֵא מִיֵּי דְבַר לְמוֹעֵד. מַהוּ לְמוֹעֵד. אוֹתוֹ הַיְדוּעַ אֶצְלֵי לְהַחֲיוֹת הַמַּתִּים. וְלִשְׁרָה בֶן מְלֻמַּד שִׁיתְחַדֵּשׁ כִּכּוֹן שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן בִּיּוֹן שֶׁהִנְשַׁמָּה נִיזוּנִית מִזְיוּהָ שֶׁל מַעְלָה, קֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹמַר לְאוֹתוֹ הַמְּלֻאָךְ הַנְּקָרָא דוּמ"ה, לָךְ וּבִשְׂרָ לְגוּף פְּלוּנִי שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַחֲיוֹתוֹ לְמוֹעֵד שְׁאֲנִי אֲחִיָּה אֶת הַצְּדִיקִים לְעֲתִיד לָבֵא. וְהוּא מְשִׁיב אַחֲרֵי בְלוּתִי הָיְתָה לִי עֲדָנָה. אַחֲרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרָ וְשִׁכְנַתִּי בְּאֲדָמָה וְאָכַל בְּשָׂרִי רַמָּה וְגוֹשׁ עַפְרָ תִּהְיֶה לִי חֲדוּשׁ.

קֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹמַר לְנִשְׁמָה, הָדָא הוּא דְכַתִּיב וַיֹּאמֶר יי אֵל אַבְרָהָם וְגו' הַיִּפְלֵא מִיֵּי דְבַר לְמוֹעֵד הַיְדוּעַ אֶצְלֵי לְהַחֲיוֹת אֶת הַמַּתִּים, אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, אוֹתוֹ הַגּוֹף שֶׁהוּא (דף קב ע"ב) קָדוֹשׁ מְחוֹדֵשׁ כְּבָרָא שׁוֹנָה לְהִיּוֹתְכֶם מְלֻאָכִים קְדוּשִׁים וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲתִיד לְפָנֵי לְשִׁמְחָ בָּהֶם הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד יי לְעוֹלָם יִשְׁמַח יי בְּמַעֲשָׁיו, (ע"כ מדרש הנעלם)

לשון הקודש

אֲחֵרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרָ מֵהָיוּם כּמָה שָׁנִים, הָיְתָה לִי עֲדָנָה וְחֲדוּשׁ. וְאֲדוּנִי זָקֵן, שֶׁהָיוּם כּמָה שָׁנִים שִׁנְעָאת מִמֶּנִּי וְלֹא הִפְקִידֵנִי. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר, הַיִּפְלֵא מַהוּ דְבַר לְמוֹעֵד. מַהוּ לְמוֹעֵד? אוֹתוֹ הַיְדוּעַ אֶצְלֵי לְהַחֲיוֹת מַתִּים. וְלִשְׁרָה בֶן מְלֻמַּד שִׁיתְחַדֵּשׁ כִּכּוֹן שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן, בִּיּוֹן שֶׁהִנְשַׁמָּה נִיזוּנִית מִזְיוּהָ שֶׁל מַעְלָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמַר לְאוֹתוֹ הַמְּלֻאָךְ הַנְּקָרָא דוּמ"ה: לָךְ וּבִשְׂרָ לְגוּף פְּלוּנִי שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַחֲיוֹתוֹ לְמוֹעֵד שְׁאֲנִי אֲחִיָּה

אֲחֵרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרָ וְשִׁכְנַתִּי בְּאֲדָמָה, וְאָכַל בְּשָׂרִי רַמָּה וְגוֹשׁ עַפְרָ, תִּהְיֶה לִי חֲדוּשׁ? הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמַר לְנִשְׁמָה: זְהוּ שְׁכַתוּב וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָהָם וְגו' הַיִּפְלֵא מַהוּ דְבַר? לְמוֹעֵד הַיְדוּעַ אֶצְלֵי לְהַחֲיוֹת אֶת הַמַּתִּים אֲשׁוּב אֵלֶיךָ אוֹתוֹ הַגּוֹף שֶׁהוּא קְדוּשׁ מְחֻדָּשׁ כְּבָרָא שׁוֹנָה לְהִיּוֹתְכֶם מְלֻאָכִים קְדוּשִׁים, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲתִיד לְפָנֵי לְשִׁמְחָ בָּהֶם. זְהוּ שְׁכַתוּב (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה'

אֲחֵרֵי בְלוּתִי בְּעַפְרָ מֵהָיוּם כּמָה שָׁנִים, הָיְתָה לִי עֲדָנָה וְחֲדוּשׁ. וְאֲדוּנִי זָקֵן, שֶׁהָיוּם כּמָה שָׁנִים שִׁנְעָאת מִמֶּנִּי וְלֹא הִפְקִידֵנִי. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר, הַיִּפְלֵא מַהוּ דְבַר לְמוֹעֵד. מַהוּ לְמוֹעֵד? אוֹתוֹ הַיְדוּעַ אֶצְלֵי לְהַחֲיוֹת מַתִּים. וְלִשְׁרָה בֶן מְלֻמַּד שִׁיתְחַדֵּשׁ כִּכּוֹן שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן, בִּיּוֹן שֶׁהִנְשַׁמָּה נִיזוּנִית מִזְיוּהָ שֶׁל מַעְלָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמַר לְאוֹתוֹ הַמְּלֻאָךְ הַנְּקָרָא דוּמ"ה: לָךְ וּבִשְׂרָ לְגוּף פְּלוּנִי שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַחֲיוֹתוֹ לְמוֹעֵד שְׁאֲנִי אֲחִיָּה

זוהר:

אֵיךָ שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ, דִּלָּא בָּעוּ לִזְמַר קַמָּה, פִּינּוּן
 דְּאָמַר תִּנְה בָּאֵהֶל מִיַּד וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב
 אֵלֶיךָ בְּעֵת תִּנְה וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשַׁתְּךָ וְגו'. תָּא תִּזְוּ,
 אִזְרַח אֲרַעָא, דְּעַד לָא אֲזֻמִּין אַבְרָהָם קַמִּיִּהוּ לְמִיבֵל
 לָא אָמְרוּ לִיה מִיַּדִּי, בְּגִין דִּלָּא יתְחַזִּי דְבְּגִין תְּהִיא
 בְּשׁוּרָה קָא אֲזֻמִּין לְהוּ לְמִיבֵל, פְּתַר דְּכְתִיב וַיֹּאכְלוּ
 בְּדִין אָמְרוּ לִיה תְּהִיא בְּשׁוּרָה.

וַיֹּאכְלוּ, סְלָקָא דְעֵתְךָ וְכִי מִלְּאֲכִי עֵלְאִי אָכְלִי,
 אֵלָא בְּגִין יִקְרָא דְאַבְרָהָם אֶתְחַזִּי הָכִי.
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וַיֹּאכְלוּ וְדָאִי, בְּגִין דְּאֲנּוּן אֶשָּׂא
 דְּאָכִיל אֶשָּׂא וְלָא אֶתְחַזִּי, וְכָל מַה דִּיִּתֵּב לִזְוֵן אַבְרָהָם
 אָכְלִי בְּגִין דְּמִסְטָרָא דְאַבְרָהָם אָכְלִי לְעֵילָא (דְּאָכְלִי מִתְחַוָּא
 סְטָרָא דְלְעֵילָא).

 לשון הקודש

בְּמַעֲשָׂיו. (ע"כ מדרש הנעלם)

זוהר:

לְאָכֵל. אַחַר שְׂכַתוּב וַיֹּאכְלוּ, אִזְוֵן אָמְרוּ לוֹ
 אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה.

וַיֹּאכְלוּ? וְכִי תַעֲלֶה עַל דְּעֵתְךָ
 שְׂמֵלְאָכִים עֲלִיוֹנִים אוֹכְלִים? אֵלָא
 בְּשִׁבִיל פְּבוֹדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם גִּרְאָה פְּךָ.
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיֹּאכְלוּ וְדָאִי, מִשּׁוּם
 שְׂדָם אִשׁ אוֹכְלַת אִשׁ וְלָא גִרְאִים, וְכָל
 מַה שְׂנֵתָן לָהֶם אַבְרָהָם אָכְלוּ, מִשּׁוּם
 שְׂמַעַד אַבְרָהָם אוֹכְלִים לְמַעַלָּה וְשְׂאוֹכְלִים

אֵיךָ שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ, שְׂלָא רְצוּ לִזְמַר
 לְפָנֶיהָ. פִּינּוּן שְׂאָמַר תִּנְה בָּאֵהֶל, מִיַּד –
 וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ בְּעֵת תִּנְה וְהִנֵּה
 בֵּן לְשָׂרָה אֲשַׁתְּךָ וְגו' בַּא רְאָה דְרַדְּ אֲרִין,
 שְׂעַד שְׂלָא הֲזֻמִּין אַבְרָהָם לְפָנֶיהֶם לְאָכֵל,
 לָא אָמְרוּ לוֹ דְּבַר, כְּדִי שְׂלָא יִרְאָה
 שְׂמִשּׁוּם אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה הֲזֻמִּין אוֹתָם

תָּא חַזִי, כָּל מַה דְּאָכִיל אַבְרָהָם בְּטַהֲרָה אִיהוּ קָא
אָכִיל וּבְגִין כַּךְ אַקְרִיב קַמִּיָּהוּ וְאָכְלִי, וְנָטִיר
אַבְרָהָם בְּבֵיתֵיהּ דְּכִיָּא וּמִסְאַבּוּתָא, דְּאָפִילוּ בַר נָשׁ
דְּאִיהוּ מְסַאֵב (לֹא יָכִיל לְקַרְבָּא לְבֵיתֵיהּ כְּדִין יָדַע אַבְרָהָם דְּהָא מְסַאֵב אִיהוּ
וְעֵבִיד) (נ"א לֹא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ בְּבֵיתֵיהּ, עַד דְּעֵבִיד) לִיָּה טְבִילָה, אִו עֵבִיד
לִיָּה לְנִטְרָא שְׁבַעָה יוֹמִין כְּדַקָּא חַזִי לִיָּה בְּבֵיתֵיהּ,
וְחָכִי הוּא וְדָאִי.

תָּא חַזִי כְּתִיב, (דברים כג) אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר
מִקְרָה לַיְלָה וְגו'. מָאִי תַקְנִיתִיהּ, וְהָיָה לְפָנֹת
עָרֵב יֶרֶחַץ בַּמַּיִם. אַעֲרַע בֵּיהּ טְמֵאָה (דף קב ע"ב) אַחְרָא
כְּגוֹן זִיבָה אִו (נ"א סְגִירוּ אִו נְדָה) סְגִירַת נְדָה דְּהוּוּ תִרִי
מְסַאֵבו, לֹא סְנֵיָא לִיָּה בְּהֵיָא טְבִילָה (בְּגִיז) בֵּין דְּאַעֲרַע
בֵּיהּ קָרִי קָדָם דְּקַבִּיל טְמֵאָה אַחְרָא (בְּגִיז) בֵּין דְּאַעֲרָא
בֵּיהּ לְבַתָּר.

לשון הקודש

מאותו צד שלמעלה.

בא ראה, כתוב (דברים כג) איש אשר לא
יהיה טהור מקרה לילה וגו'. מה תקנתו?
והיה לפנות ערב ירחץ במים. אךעה בו
טמאה אחרת, כמו זיבה וטמאת צרעת או
נדה או טמאת נדה שהיו שתי טמאות,
לא מספיק לו באותה טבילה (משום) בין
שארע לו קרי קדם שקבל טמאה אחרת
(משום) בין שארע לו אחר כך.

בא ראה, כל מה שאכל אברהם, הוא
אכל בטהרה, ולכן הקריב לפניהם
ואכלו, ואברהם שמר בביתו טמאה
וטהרה שאפלו בן אדם שהוא טמא ולא
יכל להתקרב לביתו. או ידע אברהם שזה טמא
הוא, ועשהו ולא היה משמש בביתו, עד שעשהו לו
טבילה, או עשה לו לשמר שבועה ימים
כראוי לו בביתו, וכך זה בודאי.

וְאֶבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מִתְקַנֵּי טְבִילָה לְכָלֵהוּ, אִיהוּ
 לְגַבְרֵי וְאִיהוּ לְנִשְׂי. מָאֵי טַעְמָא אַעֲסַק
 אֶבְרָהָם לְדַפְּאָה לְבְנֵי נָשָׂא, בְּגִין דְּאִיהוּ טָהוֹר וְאַקְרִי
 טָהוֹר. דְּכִתִּיב, (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד.
 טָהוֹר דָּא אֶבְרָהָם דְּנִפְק מִתְּרַח.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר בְּגִין לְתַקְנָא הַהוּא דְרַגְא
 דְּאֶבְרָהָם, וּמֵאֵן אִיהוּ מו"ם. בְּגִין כִּד אַתְקִין
 לְדַפְּאָה בְּנֵי עֲלָמָא בְּמֵוָּא. וּבְשַׁעְתָּא דְּאֶזְמִין לְמַלְאָכִין,
 שִׁירוּתָא דְּמַלְוֵי מַה כְּתִיב יוֹקָח נָא מְעַט מִיָּם. בְּגִין
 לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא דְרַגְא דְּמִיִּין שָׂרָאן בְּהַ. וּבְגִינֵי כִּד
 הָוָה מְדַבֵּי לְכָל בְּנֵי נָשָׂא מִכְּלָא. מְדַבֵּי לוֹן מִסְטָרָא
 דְּעִבּוּדָה זָרָה, וּמְדַבֵּי לוֹן מִסְטָרָא דְּמַסְאָכָא, וְכַמְּה
 דְּאִיהוּ מְדַבֵּי לְגוֹבְרִין הָכִי נְמִי שָׂרָה מְדַפְּאָת לְנִשְׂוִין,
 וְאַשְׁתַּכַּחוּ כְּלָהוּ דְּאַתְיִין לְגַבְיֵיהוּ דְּכִיִּין מִכְּלָא.

לשון הקודש

ובשעה שהזמין את המלאכים, בראשית
 דבריו מה פתוב? יקח נא מעט מים, כדי
 להתחזק באותה דרגה שהמים שרויים
 בה, ומשום כך היה מטהר את כל בני
 האדם מהכל. מטהר אותם מצד של
 עבודה זרה, ומטהר אותם מצד הטמאה.
 וכמו שהוא מטהר את האנשים, כך גם
 שרה מטהרת את הנשים, ונמצא שכל
 מי שבא אליהם טהורים מהכל.

וְאֶבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מִתְקַנֵּים טְבִילָה
 לְכָלֵם, הוּא לְגַבְרִים וְהִיא לְנִשְׂיָם. מַה
 הַטַּעַם עֲסַק אֶבְרָהָם לְטָהַר בְּנֵי אָדָם?
 מִשּׁוּם שֶׁהוּא טָהוֹר וְנִקְרָא טָהוֹר, שְׂכַתּוֹב
 (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד.
 טָהוֹר – זֶה אֶבְרָהָם שֶׁנִּצָּא מִתְּרַח.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כִּדִּי לְתַקֵּן אֶת אוֹתָהּ
 הַדְּרָגָה שֶׁל אֶבְרָהָם, וּמַהִי? מו"ם (חסד).
 לְכֵן הִתְקִין לְטָהַר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמִים.

תָּא חַוִּי, אֵילָנָא נָטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֶתְר דְּדִיּוּרִיָּה
 תַּמָּן, וְלֹא הָוּה סָלִיק בְּכָל אֶתְר בְּדָקָא יְאוּת,
 בַּר בְּשַׁעְתָּא דְּדִיּוּרִיָּה בְּאַרְעָא דְכְנַעַן, וּבְהַתּוּא אֵילָנָא
 הָוּה יָדַע מָאן דְּאֶתְאַחִיד בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 וּמָאן דְּאֶתְאַחִיד בְּעִבּוּדָה זָרָה.

מָאן דְּאֶתְאַחִיד בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵילָנָא הָוּה
 פְּרִישׁ עֲנַפּוּי וְחַפִּי עַל רִישִׁיה וְעֵבִיד עֲלֵיהּ עֲלָא
 יָאָה, וּמָאן דְּאֶתְאַחִיד בְּסַטְרָא דְעִבּוּדָה זָרָה הַתּוּא
 אֵילָנָא הָוּה אֶסְתַּלַּק וְעֲנַפּוּי הוּוּ סְלִיקִין לְעֵילָא. בְּדִין
 הָוּה יָדַע אַבְרָהָם וְאַזְהִיר לֵיהּ, וְלֹא אַעֲדִי מִתַּמָּן עַד
 דְּאֶתְאַחִיד בְּמַהִימְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהִכִּי מָאן
 דְּאִיהוּ דְכִיָּא (ד"א ל"ג ה"ב) מְקַבֵּל לִיהּ אֵילָנָא. מָאן דְּאִיהוּ
 מְסַאֵב לָא מְקַבֵּל לִיהּ. בְּדִין יָדַע אַבְרָהָם וּמַדְפִּי לִוְן
 בְּמִיָּא.

לשון הקודש

אותו האילן היה מתעלה, וענפיו היו
 עולים למעלה. אז היה יודע אברהם
 ומזהיר אותו, ולא זו משם עד שנאחזו
 באמונת הקדוש ברוך הוא. וכך מי
 שהוא טהור וד"א ברוך מקבל אותו האילן,
 ומי שהוא טמא אינו מקבל אותו. אז ידע
 אברהם והיה מטהר אותם במים.

פלא ראה שאברהם נטע אילן בכל מקום
 שדיורו שם, ולא היה עולה בכל מקום
 פראוי, פרט לשעה שדיורו היה בארץ
 כנען, ובאותו אילן היה יודע מי שנאחזו
 בקב"ה ומי שנאחזו בעבודה זרה.
 מי שנאחזו בקב"ה, היה האילן פורש
 ענפיו ומכסה על ראשו ועושה עליו צל
 נאה. ומי שנאחזו בצל של עבודה זרה,

וּמַעֲיִינָא דְמִיָּא הָוָה תְּחִילַת הַהוּא אֵילָנָא, וּמֵאן
 דְצָרִיף טְבִילָה מִיַּד מִיִּין סְלָקִין לְגַבִּיּוּתָא,
 וְאֵילָנָא אֶסְתְּלָקִין עֲנַפּוּי, כְּדִין יָדַע אַבְרָהָם דְאִיהוּ
 מְסֻאָבָא וּבְעֵי טְבִילָה מִיַּד, וְאִם לֹא מִיָּא נְגִיבִין כְּדִין
 יָדַע דְבְעֵי לְאַסְתְּאָבָא וְלְאַסְתְּמָרָא שְׂבַעָה יוֹמִין.

תָּא חַוִּי, דְאַפִּילוּ בְשַׁעְתָּא דְאַזְמִין לֹון לְמִלְאַכִּין
 אָמַר לֹון וְהַשְׁעֵנוּ תַחַת הָעֵץ בְּגִין לְמַחְמֵי
 וְלְמַבְדַּק בְּחוּ, וּבְחַהוּא אֵילָנָא הָוָה בְּדִיק לְכָל בְּנֵי
 עֲלָמָא. וְרָזָא (לְגַבִּיל) בְּגִין קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא קָא (עֲבַד)
 אָמַר דְאִיהוּ אֵילָנָא דְחַוִּי לְכָלָא, וּבְגִין כְּדִין וְהַשְׁעֵנוּ
 תַחַת הָעֵץ וְלֹא תַחַת עֲבוּדָה זָרָה.

וְתָא חַוִּי, כִּד חָב אָדָם, בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע חָב,
 דְכְתִיב וּמַעֲץ הַדַּעַת וְגו' וְאִיהוּ בֵּיה חָב וְגַרְם
 מוֹתָא לְעֲלָמָא. מַה כְּתִיב וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח

לשון הקודש

כְּדִין לְרֵאוּת וְלְכַדְק אוֹתָם, וּבְאוֹתוֹ אֵילָן
 הָיָה בּוֹדֵק אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְהַסּוּד
 וּכְנֻדוֹ מִשּׁוּם הַקְּדוּשָׁא בְרוּךְ הוּא וְעָשָׂה אָמַר
 שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים לְכָל, וְלָכֵן וְהַשְׁעֵנוּ תַחַת
 הָעֵץ, וְלֹא תַחַת עֲבוּדָה זָרָה.

וּבַא וְרָאָה, בְּשַׁחְטָא אָדָם, הוּא חֲטָא
 בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, שְׂפָתוֹב וּמַעֲץ
 הַדַּעַת וְגו', וְהוּא חֲטָא בּוֹ וְגַרְם מוֹת

וּמַעֲיִין מִים הָיָה תַחַת אוֹתוֹ אֵילָן, וּמִי
 שְׁצָרִיף טְבִילָה מִיַּד הַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו,
 וְעוֹלִים עֲנַפֵּי הָאֵילָן, אִזּוּ יָדַע אַבְרָהָם
 שֶׁהוּא טָמֵא וְצָרִיף מִיַּד טְבִילָה. וְאִם לֹא,
 יִבְשׂוּ הַמַּיִם, וְאִזּוּ יָדַע שְׂרוּצָה לְהַטָּמֵא
 וְלְהַשְׁמַר שְׂבַעָה יוֹמִים.

וּבַא וְרָאָה, שְׂאֵפְלוּ בְשַׁעָה שְׁהוֹמִין אֶת
 הַמִּלְאַכִּים אָמַר לָהֶם וְהַשְׁעֵנוּ תַחַת הָעֵץ

גַּם מֵעַץ הַחַיִּים וְגו'. (וְגַרְם מוֹתָא לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא) וְכֵן אָתָּא
אֲבָרְהָם בְּאֵילָנָא אַחְרָא אֲתַקִּין עֲלָמָא דְהוּא אֵילָנָא
דְחַיִּי וְאוֹדַע מְהִימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא:

וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק
שׁוּב אֲשׁוּב, שׁוּב יִשׁוּב מִיבְעֵי לֵיהּ, דְּהָא
מִפְתָּחָא דָּא לְמַפְקַד עֲקָרוֹת בִּידָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אִיהוּ וְלֹא בִידָא דְשְׁלִיחָא אַחְרָא. כְּמָה דְתַנִּינָן תְּלַת
מִפְתָּחֵן אֲנֹן דְלֹא אֲתַמְסְרוּ בִידָא דְשְׁלִיחָא. דְחַיָּה
וְתַחֲתֵית הַמְתִּים וְגִשְׁמִים. וְהוּאִיל דְלֹא אֲתַמְסְרוּ בִידָא
דְשְׁלִיחָא אִמָּאי כְּתִיב שׁוּב אֲשׁוּב. אֵלָּא וְדָאֵי קַדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא דְהָוָה קָאִים עֲלֵיהּוּ אָמַר (לֵיהּ) מְלָה, כְּגִין
כְּךָ כְּתִיב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.

וְתָא חַזִּי, כְּכֹל אַתְר דְּכְתִיב וַיֹּאמֶר סְתָם אִו וַיִּקְרָא

לשון הקודש

בִּיד שְׁלִיחַ אַחַר, כְּמוֹ שְׁשָׁנִינוּ, שְׁלֵשׁ
מִפְתָּחוֹת הֵם שְׁלֵא נִמְסְרוּ בִיד שְׁלִיחַ: שֵׁל
חַיָּה, וְתַחֲתֵית הַמְתִּים, וְגִשְׁמִים. וְהוּאִיל
וְלֹא נִמְסְרוּ בִיד שְׁלִיחַ, לְמָה כְּתוּב שׁוּב
אֲשׁוּב? אֵלָּא וְדָאֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁהִיָּה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם אָמַר וְלוֹן הַדְּבָר, לְכֹן
כְּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.

וּבֵא וּרְאֵה, כְּכֹל מְקוֹם שְׁכַתוּב וַיֹּאמֶר
סְתָם אִו וַיִּקְרָא סְתָם, הוּא מְלֻאךְ הַבְּרִית

לְעוֹלָם. מַה כְּתוּב? וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יְדוֹ
וְלָקַח גַּם מֵעַץ הַחַיִּים וְגו' וְגַרְם מוֹתָא לְכָל בְּנֵי
הָעוֹלָם. וְכַשְׁבָּא אֲבָרְהָם, הַתְקִין אֶת
הָעוֹלָם עִם אֵילָן אַחַר, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים,
וְהוֹדִיעַ אֶת הָאֲמוּנָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה. אָמַר
רַבִּי יִצְחָק, שׁוּב אֲשׁוּב – שׁוּב יִשׁוּב הִיָּה
צְרִיךְ לְכַתֵּב, שְׁהִרֵי הַמִּפְתָּח הָזֶה לְפַקֵּד
הָעֲקָרוֹת הוּא בִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא

סָתָם הוּא מְלֹאכָא דְבְרִית וְלֹא אֲתָרָא. וַיֹּאמֶר דְּכַתִּיב,
 (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמַע תִּשְׁמַע וְגו' וַיֹּאמֶר וְלֹא קָאָמַר
 מֵאֵן הוּא. וַיִּקְרָא דְכַתִּיב, (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְלֹא
 קָאָמַר מֵאֵן הוּא. אָמַר דְּכַתִּיב, (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר
 וְגו' וְלֹא אָמַר מֵאֵן הוּא. (אוף הַכִּי דְכַתִּיב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב וַיֹּאמֶר סָתָם
 וְלֹא קָאָמַר מֵאֵן (דף קג ע"א) הָיָה) אֲלֵא בְּכָל הַיְנֵי מְלֹאכָא דְבְרִית
 הָיָה וְכֹלָא בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתָמַר. וּבְגִין כֹּךְ פְּתִיב
 וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלַיךְ וְגו'. וְהִנֵּה בֵּן וְגו':

וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ. מָאי טַעְמָא לָא כְּתִיב וְהִנֵּה
 בֵּן לְךָ, אֲלֵא בְּגִין דְּלֹא יַחֲשַׁב דְּהָא מִן הַגֵּר
 אִיהוּ בְּדִבְקֻדְמוּתָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (מלאכי א)
 בֵּן יַכְבֵּד אָב וְעַבְדֵּי אֲדַנְיֹו. בֵּן יַכְבֵּד אָב דָּא יַעֲחֵק
 לְאַבְרָהָם. אִימַתִּי כְּבִיד לִיָּה, בְּשַׁעֲתָא דְעַקְדֵּי לִיָּה עַל
 גַּבִּי מִדְּבַחָא וּבְעָא לְמַקְרַב לִיָּה קַרְבָּנָא, וַיַּעֲחֵק בַּר

לשון הקודש

אליך וגו', והנה בן וגו'.

וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ. מָה הַטַּעַם לָא
 כְּתוּב וְהִנֵּה בֵּן לְךָ? אֲלֵא כְּדֵי שְׁלֵא יַחֲשַׁב
 שֶׁהוּא מִהַגֵּר כְּמוֹ בְּרֵאשׁוּנָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 פֶּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יַכְבֵּד אָב וְעַבְדֵּי
 אֲדַנְיֹו. בֵּן יַכְבֵּד אָב - זֶה יַעֲחֵק אֶת
 אַבְרָהָם. מַתִּי כְּבִיד אוֹתוֹ? בְּשַׁעֲהַ שְׁעַקְדֵּי
 אוֹתוֹ עַל גַּבִּי הַמְּזוּבָח וּרְצָה לְהַקְרִיבוֹ
 לְקַרְבָּן. וַיַּעֲחֵק בֵּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים

וְלֹא אֲתָרָא. וַיֹּאמֶר - שְׁכַתּוּב (שמות טו)
 וַיֹּאמֶר אִם שָׁמַע תִּשְׁמַע וְגו'. וַיֹּאמֶר, וְלֹא
 אָמַר מִיָּהוּ. וַיִּקְרָא - שְׁכַתּוּב (ויקרא א)
 וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. אָמַר
 - שְׁכַתּוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר וְגו',
 וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. וְאֵף כֹּךְ שְׁכַתּוּב שׁוּב אֲשׁוּב.
 וַיֹּאמֶר סָתָם, (לֹא אָמַר מִי הָיָה) אֲלֵא בְּכָל אֵלֶּה
 מְלֹאךְ שֶׁל הַבְּרִית הָיָה, וְהַכֵּל נֹאמַר
 בְּקַב"ה. וְלִכֵּן פְּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב

תִּלְתִּין וּשְׁבַע שָׁנִין הָוָה, וְאַבְרָהָם הָוָה סָבָא, דְּאִילֵּוּ
 הָוָה בָּעֵיט (ס"א ביה) בְּרַגְלָא חַד לָא יְכִיל לְמִיקָם קַמִּיהָ,
 וְאִיהוּ אֹקִיר לִיה לְאַבּוּי וְעַקֵּד לִיה פְּתַד אִימָרָא בְּגִין
 לְמַעַבְד רְעוּתִיה דְּאַבּוּי.

וְעַבְד אֲדֹנָיו דָּא אֲלִיעֶזֶר לְאַבְרָהָם. כַּד שָׁדַר לִיה
 לְחָרָן, וְעַבְד פֶּל רְעוּתִיה דְּאַבְרָהָם, וְאֹקִיר
 לִיה כְּמָה דְכֶתִיב, (בראשית כד) וַיִּי בֶרֶךְ אֶת אֲדֹנָי וְגו'.
 וְכֶתִיב (בראשית כד) וַיֹּאמֶר עַבְד אַבְרָהָם אָנֹכִי, בְּגִין
 לְאֹקִיר לִיה לְאַבְרָהָם. דְּהָא בַר נָשׁ דְּהָוָה מִיִּיתֵי כְּסָף
 וְזָהָב וְאַבְנֵי יָקָר וּגְמֻלִין וְאִיהוּ כְּדָקָא יְאוּת שִׁפּוּר
 בְּחִיזוּ לָא אָמַר דְּאִיהוּ רְחִימָא דְאַבְרָהָם אוּ קְרִיבָא
 דִּילִיה. אֲלָא אָמַר עַבְד אַבְרָהָם אָנֹכִי, בְּגִין לְסַלְקָא
 בְּשִׁבְחָא דְאַבְרָהָם וּלְאֹקִיר לִיה בְּעֵינֵיהוּ.

וְעַל דָּא בֵּן יַכְפַּד אָב וְעַבְד אֲדֹנָיו. וְאַתּוּן יִשְׂרָאֵל

לשון הקודש

עבד אברהם אנכי, כדי לכבד את
 אברהם. שהרי בן אדם שהיה מביא
 כסף וזהב ואבנים יקרות וגמלים, והוא
 פראוי, נאח למראה, לא אמר שהוא
 אוהב אברהם או קרוב שלו, אלא אמר
 עבד אברהם אנכי, כדי להעלות את
 שבת אברהם ולכבדו בעיניהם.

ועל בן יכפד אב ועבד אדניו. ואתם

היה, ואברהם היה זקן, שאלו היה בועט
 ופוז ברגל אחת לא היה יכול לעמד
 לפניו, והוא כבד אותו את אביו, ועקד
 אותו כמו תיש כדי לעשות רצון אביו.

ועבד אדניו - זה אליעזר לאברהם,
 כששלח אותו לחרן ועשה כל רצונו של
 אברהם וכבדו, כמו שכתוב (בראשית כד) וה'
 ברך את אדני וגו', וכתוב (שם) ויאמר

בְּנֵי קִלְנָא בְּעֵינֵיכוֹן לֹמֵר דְּאַנָּא אַבוּכוֹן אוּ דְאַתּוֹן
עֲבָדִין לִי. וְאִם אָב אָנִי אֵיךְ כְּבוֹדֵי וְגו'. בְּגִין כְּדָ
וְהֵנָּה בֵּן, דָּא הוּא בֵּן וְדָאִי, וְלֹא יִשְׁמַעְאֵל. דָּא הוּא
בֵּן דְּאֹקִיר לְאַבוּי כְּדָקָא חַוֵּי.

וְהֵנָּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ. בֵּן לְשָׂרָה, דְּבְגִינִיה מִיתָת,
דְּבְגִינִיה כְּאִיבָת נַפְשָׁה עַד דְּנִפְקַת מִינָּה.
וְהֵנָּה בֵּן לְשָׂרָה. לְאַסְתִּלְקָא בְּגִינִיה בְּשַׁעְתָּא דְּקִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא יְתִיב בְּדִינָא עַל עֲלָמָא. דְּכִדִּין וַיִּי פְקַד
אֶת שָׂרָה וְגו' דְּהָא מְדַכְרֵי לְשָׂרָה בְּגִינִיה דִּי צַחֲקָא וְעַל
דָּא אֵיחֻוּ בֵּן לְשָׂרָה (אָמְרוּ מִלְּאָכֵי אָמְרוּ). וְהֵנָּה בֵּן לְשָׂרָה.
(דִּין) דְּהָא נוֹקְבָא נְטִלָא (לִיָּה) לְבָרָא מִן דְּכוּרָא:

וְשָׂרָה שׁוֹמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו. מָאִי וְהוּא
אַחֲרָיו, וְהוּא אַחֲרָיו מִיבְעֵי לִיָּה. אֵלָּא רָזָא
אֵיחֻוּ, וְשָׂרָה שׁוֹמְעַת מַה דְּהָוָה אָמַר (פֶּתַח הָאֵהָל דָּא קִדְשָׁא

לשון הקודש

להתעלות בגללו בשעה שהקדוש ברוך
הוא יושב בדין על העולם. שאז וה' פקד
את שרה וגו', שהרי מזכירים את שרה
משום יצחק, ועל זה הוא בן לשרה נה
אמרו המלאכים. והנה בן לשרה. (וזה שהרי
הנקבה לוקחת ואת הבן מהזכר.

ושרה שמעת פתח האהל והוא אחרי.
מה זה והוא אחרי? והיא אחרי צריך

ישראל בני, קלון בעיניכם לומר שאני
אביכם או שאתם עבדים שלי? ואם אב
אני איך כבודי וגו'. משום כך והנה בן.
זהו בן ודאי, ולא ישמעאל. זהו בן שכבוד
את אביו כראוי.

והנה בן לשרה אשתך. בן לשרה –
שבגללו מתה, שבגללו באבה נפשה עד
שיצאה ממנה. והנה בן לשרה –

ברוך הוא. והוא אחריו מאן דתורה אמר) פתח האהל דא דרגא
 תתאה. פתחא דמתימנותא. והוא אחריו (דא) דאורי
 ליה דרגא עלאה (ג"א פתח האהל והוא אחריו דא קדשא בריך הוא. פתח
 האהל דא ברגא תתאה, והוא אחריו דא ברגא עלאה). מן יומא דתות שרה
 בעלמא לא שמעת מלה דקדשא בריך הוא בר
 ההוא שעתא.

דבר אחר דתות יתבא שרה פתח האהל בנין
 למשמע מלין. והוא שמעת האי מלה
 דאתפשר בה אברהם. (ד"א) והוא אחריו. אברהם
 דתהו יתיב אחורוי דשכינתא:

ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מאי באים
 בימים. שעורין דיומין דאתחזי כדין להו,
 חד מאה וחד תשעים, עאלו ביומין שעורא דיומין
 כדקא יאות. באים בימים. כמה דאת אמר פי בא

לשון הקודש

ברוך הוא פרט לאותה שעה.
 דבר אחר - שהיתה יושבת שרה פתח
 האהל כדי לשמע הדברים, והיא שמעה
 הדבר הזה שהתפשר בו אברהם. ודבר
 אחר והוא אחריו - אברהם שהיה יושב
 מאחורי השכינה.

ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מה
 זה באים בימים? השעורים של הימים
 שאז נראו להם, האחד מאה והאחד

לו! אלא סוד הוא, ושרה שמעת מה
 שהיה אומר ופתח האהל, זה הקדוש ברוך הוא.
 והוא אחריו - מי שהיה אומר פתח האהל, זו
 הדרגה המתחננה, פתח האמונה. והוא
 אחריו - (והו) שהודה לו הדרגה העליונה
 (ג"א פתח האהל והוא אחריו - זה הקדוש ברוך
 הוא. פתח האהל - זו הדרגה המתחננה, והוא
 אחריו - זו הדרגה העליונה. מיום שהיתה
 שרה בעולם לא שמעה דבר הקדוש

היום דאערב יומא למיעל. תדל להיות לשרה ארח
 פנשים. וזהיא שעתא חמאת גרמה בעדונא אחרא.
 ובגין כך אמרה ואדוני זקן דהא איהו לא כדאי
 לאולדא בגין דאיהו סבא.

רבי יהודה פתח (משלי לא) נודע בשערים בעלה
 בשבתו עם זקני ארץ. תא חזי קדשא בריך
 הוא אסתלק ביקריה דאיהו גניז וסתים בעילוניה
 סגיא. לאו איתי בעלמא ולא הוה מן יומא דאתברי
 עלמא דיכיל לקיימא על חכמתא דיליה ולא יכיל
 לקיימא ביה.

בגין דאיהו גניז וסתים ואסתלק לעילא לעילא.
 וכלהו עלאי ותתאי לא יכלין לאתדבקא עד
 דכלהו אמרין (יחזקאל ג) ברוך כבוד יי ממקומו. תתאי
 אמרי דאיהו לעילא דכתיב, (תהלים קיג) על השמים

לשון הקודש

תקדוש ברוך הוא מתעלה בכבודו שהוא
 גנוז ונסתר בעלוי רב. לא היה בעולם
 ולא היה מהיום שנברא העולם שיכול
 לעמד על חכמתו ולא יכול לעמד בו.
 משום כי הוא גנוז ונסתר והתעלה
 למעלה למעלה, וכל העליונים
 והתחתונים לא יכולים להתדבק עד
 שפלים אומרים (יחזקאל א) ברוך כבוד ה'
 ממקומו. התחתונים אומרים שהוא

תשעים, נכנסו בימים השעור של הימים
 בראוי. באים בימים, כמו שנאמר כי בא
 היום, שהעריב היום להפגם. תדל להיות
 לשרה ארח פנשים. ואותה שעה ראתה
 עצמה בעדון אחר, ולכן אמרה ואדוני
 זקן, שהרי הוא לא כדאי להוליד כי הוא
 זקן.

רבי יהודה פתח, (משלי לא) נודע בשערים
 בעלה בשבתו עם זקני ארץ. בא ראה,

כבודו. עלאי אמרי דאיהו לתתא דכתיב, (תהלים נז) על
 כל הארץ כבודך. עד דכלהו עלאי ותתאי אמרי
 ברוך כבוד יי ממקומו. בגין דלא אתידע ולא הוה
 מאן דיכיל לקיימא ביה, ואת אמרת נודע בשערים
 בעלה. (דף קג ע"ב)

אלא ודאי נודע בשערים בעלה דא קדשא בריך
 הוא דאיהו אתידע ואתדבק לפום מה
 דמשער בלביה כל חד כמה דיכיל לאדבקא ברוחא
 דחכמתא. ולפום מה דמשער בלביה הכי אתידע
 בלביה. ובגניי כך נודע בשערים באנון שערים. אבל
 דאתידע בדקא יאות לא הוה מאן דיכיל לאדבקא
 ולמנדע ליה.

רבי שמעון אמר נודע בשערים בעלה. מאן
 שערים. כמה דאת אמר (תהלים כד) שאו שערים

לשון הקודש

הקדוש ברוך הוא, שהוא נודע ונדבק
 לפי מה שמשער בלבו כל אחד כמה
 שיכול להדבק ברוח של החכמה. ולפי
 מה שמשער בלבו, כך נודע בלבו, ולכן
 נודע בשערים - באותם השערים. אבל
 שנודע כראוי אין מי שיכול להדבק
 ולדעת אותו.

רבי שמעון אמר, נודע בשערים בעלה,

למעלה, שכתוב (תהלים קיג) על השמים
 כבודו. העליונים אומרים שהוא למטה,
 שכתוב (שם נז) על כל הארץ כבודך. עד
 שכלם, עליונים ותחתונים, אומרים
 ברוך כבוד ה' ממקומו, כי לא נודע ולא
 היה מי שיכול לעמד עמו, ואתה אומר
 נודע בשערים בעלה?

אלא ודאי נודע בשערים בעלה - זה